

Received / Makale Geliş Tarihi 17.11.2023
Published / Yayınlanma Tarihi 31.01.2024
Volume / Issue (Cilt/Sayı) 8 (38)
ss / pp 151-163

Research Article / Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.10642726
Mail: editor@pejoss.com

Sosyolog Funda Erdek

<https://orcid.org/0009-0000-6937-3356>
Gaziemir Halk Eğitimi Merkezi, İzmir / TÜRKİYE

Ayşegül Çavdar

<https://orcid.org/0009-0001-9201-5677>
Gaziemir Halk Eğitimi Merkezi, İzmir / TÜRKİYE

Murat İpek

<https://orcid.org/0009-0002-1135-8561>
Gaziemir Halk Eğitimi Merkezi, İzmir / TÜRKİYE

Mehmet Akif Okur

<https://orcid.org/0009-0003-5719-4643>
Gaziemir Halk Eğitimi Merkezi, İzmir / TÜRKİYE

Dezavantajlı Kadınların Eğitimi ve Sosyolojik Durumları: Gaziemir Halk Eğitimi Merkezi Education and Sociological Status of Disadvantaged Women: The Case of Gaziemir Public Education Center

ÖZET

Dezavantajlı olmak, toplumsal hayatı doğrudan etkilemektedir. Kadınlar, yaşlılar, azınlıklar, engelliler, göçmenler, eski hükümlüler, çocuklar dezavantajlı gruplar olarak adlandırılmaktadır. Özellikle bu gruplar içinde, maruz kaldığı dışlanma ve ayrımcılıktan dolayı eğitim hayatlarını tamamlayamayan kadınların yaşam boyu öğrenmeye olan bakış açılarının ve sosyolojik durumlarının değerlendirilmesi amacı ile Gaziemir Halk Eğitimi Merkezinde eğitim alan 12 dezavantajlı kadın kursiyerin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma verileri için demografik bilgiler ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu araştırma nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılmıştır. Bu yöntemin kullanılma sebebi, katılımcıların deneyimlerinden oluşan anlatımların sistematik olarak incelenmesi ve onların belirlenmesine imkân sağlamasıdır. Kursiyerlerin kimlik bilgilerinin görünür olmaması için görüş ve değerlendirmeler kod verilerek yapılacaktır. Dezavantajlı kişiler kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek, yaşamlarını sürdürebilecek yeteneklerden yoksun veya bu yetenekleri kullanma konusunda engellerle karşılaşabilirler. Bu engeller arasında ekonomik ve kültürel unsurların olduğu görülmektedir. Sosyoloji literatüründe dezavantajlı gruplar olarak kadınlar, yaşlılar, azınlıklar, engelliler, göçmenler, eski hükümlüler ve çocuklar görülmektedir. Bu çalışmada dezavantajlı gruplardan kadınların eğitimi ve yaşam boyu öğrenmeye olan bakış açıları incelenmiştir. Kadına karşı yapılan ayrımcılık doğrudan başlayarak, kız çocuklarına tanınan olanakların erkek çocuklarına oranla daha az olduğu kırsal bölgelerde öğrenim durumunun yüksek olduğu görülmesine rağmen özellikle sekiz yıllık zorunlu eğitimden sonra kız çocuklarının çoğunun okula gitmediği görülmektedir. Örgün eğitimden yeterli kadar faydalanamayan kadınların Halk Eğitimi Merkezlerinde, mesleki eğitim ve kişisel gelişim programlarına katılarak kendilerini geliştirmeye çalıştıkları görülmektedir. Örgün eğitimden faydalanan kadınların ise meslek seçimlerinde cinsiyet olgusunun ön planda olduğu görülmektedir. Yeterli eğitim olanaklarından faydalanamayan kadınların fiziksel ve psikolojik şiddet ya da cinsel istismara uğradıkları zaman daha fazla sessiz kaldıkları ancak eğitim seviyeleri yükseldikçe kişisel haklarını nasıl korumaları gerektiğini daha iyi bildikleri görülmektedir. Toplumda erkeklerin rolü ev dışında çalışan ve eve bakmakla yükümlü olarak belirlenmiş, kadının rolü ise ev işleri ve çocuk bakımı olarak belirlenmiştir. Cinsiyetlere tanımlanan bu rollerin kadının eğitiminin önüne geçmiştir. Uygulamalardaki öğrenme fırsatlarından elde edilecek bilgi, beceri ve avantajlar içerisinde bulunduğumuz bilgi toplumunda farkındalık oluşturulması açısından önem arz etmektedir. Eğitim ve öğretimlerde kişisel gelişimin yanı sıra mesleki eğitimlerde uygulanarak ekonomik gelişmeye destek verecek insan kaynağını ve kadın istihdamı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Dezavantaj, Kadın, Gaziemir Halk Eğitim Merkezi.

ABSTRACT

Being disadvantaged directly affects social life. Women, the elderly, minorities, the disabled, immigrants, ex-convicts and children are called disadvantaged groups. The opinions of 12 disadvantaged female trainees who received education in Gaziemir Public Education Center were sought in order to evaluate the sociological status and perspectives of lifelong learning, especially among women who could not complete their education due to the exclusion and discrimination they were exposed to. Demographic information and semi-structured interview techniques were used for the research data. This research was conducted using qualitative research methods. The reason for using this method is that it allows the systematic examination of the narratives of the participant's experiences and the determination of perceptions. Opinions and evaluations will be made by giving a code so that the identity information of the trainees is not visible. Disadvantaged people lack the skills to meet their own needs, sustain their lives, or encounter obstacles in using these skills. It is seen that there are economic and cultural factors among these obstacles. In the sociological literature, women, the elderly, minorities, the disabled, immigrants, ex-convicts and children are seen as disadvantaged groups. In this study, the education of women from disadvantaged groups and their perspectives on lifelong learning were examined. Despite the fact that the education level is high in rural areas where the opportunities for girls are less than boys, starting from the birth of discrimination against women, it is seen that most of the girls do not go to school, especially after eight

years of compulsory education. It is seen that women who cannot benefit from formal education sufficiently try to improve themselves by participating in vocational training and personal development programs in Public Education Centers. It is seen that the gender phenomenon is at the forefront of the career choices of women who benefit from formal education. It is seen that women who cannot benefit from adequate educational opportunities remain silent more when they are subjected to physical and psychological violence or sexual abuse, but they know better how to protect their personal rights as their education level rises. The role of men in society is determined as working outside the home and being responsible for taking care of the home, while the role of women is determined as housework and child care. These roles defined by the genders have prevented the education of women. The knowledge, skills and advantages to be gained from learning opportunities in applications are important in terms of raising awareness in the information society we live in. In addition to personal development in education and training, it provides human resources and women's employment that will support economic development by applying it in vocational training.

Keywords: Disadvantaged Women, Women, Education, Gaziemir Public Education Center.

1. GİRİŞ

Kadınlar dünyaya geldikleri andan itibaren kendilerine biçilmiş olan rollere göre yetiştirilirler. Bu yetiştirilme biçimleri kültürden kültüre değişkenlik göstermektedir. Özellikle daha kırsal bölgelerde kadınların babalarından ya da eşlerinden izin almadan hiçbir sosyal oluşuma katılmadıkları görülmektedir. Kadınlar yetiştirilme biçimlerinden dolayı bu eşitsizliği kendi rızaları ile kabul etmektedir. Çünkü kendini gerçekleştirme ile ilgili bilgi sahibi değildirler. Yeterli eğitimi almamış kadınlar istihdam konusunda sıkıntı çekmekte ikincil duruma düşmektedir buda ekonomik olarak babalarına veya eşlerine bağımlı olmalarına neden olmaktadır. Genel olarak kadınların özgüven kazanması engellenmekte ve sosyal olarak biçilmiş rolün dışına çıkması istenmemektedir. Kendilerine verilen rolü reddeden kadınlar buldukları sosyal çevrede dışlanmaktadır. Ailede ve toplumda eğitim başta olmak üzere birçok haklardan yararlanamayan kadınlar dezavantajlı gruplar içerisinde değerlendirilir. Bu çalışmada data toplama yöntemi olarak nitel araştırma aşamalarından yarı yapılandırılmış görüşme ve belge inceleme teknikleri kullanılmıştır. Gaziemir Halk Eğitimi Merkezinde eğitim alan dezavantajlı kadın kursiyerlere eğitim konusundaki düşünceleri sorulmak üzere anket formu hazırlanmıştır. Anket formunda kadınların demografik bilgileri, eğitim ile ilgili düşüncelerinin öğrenilebileceği beş adet soru hazırlanmıştır. Anket çalışması başlatıldığında kursiyerlere çalışma hakkında bilgi verilmiş ve onaylarını alınmıştır. Araştırmanın izni için Gaziemir Halk Eğitimi Merkezinden resmi olarak izin alınmıştır. Onay formu anketin ön sayfasında olacak şekilde hazırlanmış ve çalışmaya katılacak olan kursiyerlerin imzası alınmıştır.

1.1. Sorun

Kırsal bölgelerde ya da yeterli eğitimi almamış ailelerde dünyaya gelen kız çocukları bazı engeller yüzünden eğitim hayatlarına devam edememektedir. Erken yaşta evlendirilmekte ya da işçi olarak çalıştırılmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliğinden yararlanamayan kız çocukları evlilik birliği kurulması amacı ile okullardan alınmaktadır. Toplumumuzda boşanmış, eşi vefat etmiş veya cinsel istismara uğramış olan ve yeterli eğitimi almamış kadınlara iyi gözle bakılmamaktadır. Eğitimli yalnız bir kadının üzerine çok fazla gidilmemektedir fakat eğitimsiz yalnız bir kadının üzerinde ağır baskılar oluşturulmaktadır. Gaziemir Halk Eğitimi Merkezinde eğitim alan kursiyerlerin katıldığı, dezavantajlı kadınların eğitim ve sosyolojik durumlarına dair yaşanmışlıklar ve bu yaşanmışlıkların sonuçları araştırılacaktır.

1.2. Amaç

Literatüre bakıldığında dezavantajlı grupların ve dezavantajlı kadınların genel anlamda yaşadıkları sorunların ifade edildiği görülmektedir. Bu çalışmada dezavantajlı kadınların eğitim hayatlarını tamamlayamayan kadınların yaşam boyu öğrenmeye olan bakış açılarının ve sosyolojik durumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Alt amaçlar; Dezavantajlı kadınların yeterli eğitim alsalar hayatlarında olabilecek değişimler ve sosyolojik durumlarının nasıl farklılaşacağını belirlemek ve bu çalışmanın amaçlarını oluşturmaktadır.

2. DEZAVANTAJLILIK TANIMI

Demografik parametrelere göre farklılık gösteren sosyal hayatta iyi koşullar içinde yaşayamayan, psikolojik, kültürel, ekonomik, fiziksel olarak özellikle korunması gerekli olan kişiler, Dezavantajlı kişiler olarak tanımlanır, bu kişiler arasında yaşlılar, engelliler, kadınlar, çocuklar, göçmenler, azınlıklar, eski hükümlüler yer almaktadır. Dezavantajlı gruplar yalnızca cinsiyet, soy, etnik gruplar ve fakirlik kavramıyla ilişkilendirilmemektedir. Dezavantajlar, kişinin ihtiyaç duyulan şeyi başarma yeteneği ile açıklanabilir. Bunlar otonomi, mesuliyet, kendine saygı, kamu desteği, sağlık, eğitim, bilgi ve istihdamı içerir. Dezavantajlı insanlar soy, cinsiyet veya fakirlikten daha büyük sınırlamalarla karşılaşmaktadır (Bayır, 2019). Dezavantajlı gruplarda dünyaya gelen kişilerin gelir dağılımında, eğitimde ve sağlık konularında gözle görülür eşitsizlik mevcuttur.

2.1. Ayrımcılık

Ayrımcılık; siyaset, hukuk veya muameledeki haksız ayrımcılığın, bireylerin insan haklarından ve diğer hukuki haklardan başkalarıyla eşit şekilde yararlanmasını engellemesi durumunda ortaya çıkar. Her türlü ayrımcılığın merkezinde kimlik fikirlerine dayalı peşin hüküm ve kişinin kimliğini belirli bir topluluğa mensubiyet temelinde tasvir etme gereksinimi duyar. Bu husus bölünmeye, nefrete ve hatta farklı kimliklere sahip diğer insanların insanlıktan çıkarılmasına yol açabilir (Uluslar Arası Af Örgütü, 2021). Ayrımcılık, bir topluluğa veya topluluk üyelerine karşı önyargıya dayalı her türlü negatif tavır veya davranışı içeren bir hareketler dizisidir. Önyargı ve nedeniyle ayrımcılık, yalnızca tikslenme, küçümseme, kaçınma, nefret gibi negatif duyguları içeren tavırlara değil, aynı zamanda grup veya grup üyeleri hakkında olumsuz düşüncelere de yol açmaktadır (Göregenli, 2017). Medya kanallarında da özellikle kadınlara yapılan ayrımcılık ve eşitsizliklerin gündeme getirildiği görülmektedir. İş yerlerinde yapılan ayrımcılık hem hukuki düzenlemelere hem de ciddi olmayan sosyal kalıplara dayanmaktadır. Kadınların ve erkeklerin aynı işi yapmalarına karşın daha az kazanmasının sebebi ayrımcılıktır.

2.1.1. Doğrudan Ayrımcılık

Özel sektör, kamu sektörü veya gerçek kişilerin; Cinsiyet, din, cinsel kimlik, engelli olmak, etnik köken, dil, siyasi görüş, yaş ve benzeri durumlar baz alınarak, yapılan ayırım sebebi ile hak ve özgürlüklerden, eşit şekilde yararlanılmasının engellenmesine, zorlaştırılmasına veya sınırlandırılmasına sebebiyet veren her türlü farklı davranışı ifade eder. Avrupa Birliği (AB) tarafından 2000 yılında yayımlanan Irk veya etnik kökenlerine bakılmaksızın kişilere eşit muamele ilkesinin uygulanmasına ilişkin 29 Haziran 2000 tarih ve 2000/43/EC sayılı Konsey Direktifi, doğrudan ayrımcılığı "...eşit koşullarda muamele edilmesi", "kişi" olarak tanımlamaktadır. Doğrudan ayrımcılık, bir kişiye daha az ayrıcalıklı bir şekilde davranıldığında, davranılıyorsa veya daha az ayrıcalıklı bir şekilde davranılabilecekse ortaya çıkar. Kadınların siyasette ve iş hayatında etkili olamamalarının nedenlerinden bir tanesi de doğrudan ayrımcılıktır.

2.1.2. Dolaylı Ayrımcılık

Tarafsız gibi gözükken fakat dezavantajlı kişiler ve gruplara diğer kişiler ve gruplardan farklı veya negatif etkilere maruz kalmasına yol açan düzenleme ve tedbirlerdir. İstihdam ve Meslekte Eşit Muameleye Dair Genel Çerçeve Oluşturan 27 Kasım 2000 tarihli ve 2000/78/EC sayılı Konsey Direktifi dolaylı ayrımcılığı şu şekilde tanımlamaktadır: ... görünüşte tarafsız olan kurallar, standartlar veya uygulamalar, belirli bir din veya inanca sahip, belirli bir engelliliğe sahip, belirli bir yaşta veya belirli bir cinsel yönelime sahip kişilere karşı özellikle ayrımcılık yaptığında. dezavantajlı konumdadırlar. İşverenler veya Bireyin bu amaca ulaşması gerekli olmadığı sürece dolaylı ayrımcılıktır. Bu Direktif, kişi veya kuruluşların, söz konusu plan, standart veya uygulamadan kaynaklanan dezavantajları ortadan kaldırmak için 5. Maddede belirtilen ilkelere uygun olarak ulusal hukuk uyarınca uygun önlemleri almasının gerekli olduğunu öngörmektedir.

2.1.3. Pozitif Ayrımcılık

Bunlar yalnızca "dezavantajlı" gruplara mensup kişilere tanınan ek haklardır. Pozitif ayrımcılık Dezavantajlı gruplar, herkesin kolaylıkla yararlanabileceği bazı haklara çeşitli nedenlerle erişemeyebilmektedir. Bu genellikle insanların yalnızca bazı özel haklara sahip olmaları durumunda gerçek eşitlik şansına sahip olacağı fikri temelinde yapılır (Vikipedi, 2020). Pozitif ayrımcılık yaşadığımız toplumdaki dezavantajlı gruplara ayrıcalık tanıma durumudur. Dezavantajlı grupları avantajlı gruplarla eşit duruma getirme mantığı ile oluşmuştur.

2.2. Eşitsizlikler

Ayrımcılığın olduğu her alanda eşitsizliklerle karşılaşmaktadır. Anayasamızın 10. Maddesinin de – Dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı yapılmaksızın herkes kanun önünde eşittir (Ek fıkra: 7/5/2004-5170/1 md.). Kadın ve erkek eşit haklara sahiptir. Devletlerin bu eşitliğin sağlanmasını sağlama sorumluluğu vardır (Ek metin: 5 Temmuz 2010 - 5982/1 md.). Bu amaçla alınan tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı olduğu şeklinde yorumlanamaz (Ek fıkra: 5 Temmuz 2010 - 5982/1 md.). Çocuklara, yaşlılara, malûllere, harp şehitleri ve dul ve yetimlerine, şehitlere, malûllere ve gazilere yönelik tedbirlerin aşağıdaki ilkelere aykırı olduğu kabul edilir: Yapılmaz. Eş değer. Hiçbir bireye, aileye, gruba, sınıfa ayrıcalık tanınmamalıdır. Devlet organları ve kamu otoriteleri tüm işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun hareket etmelidir. Toplumsal açıdan eşit hak tanınmasına çok fazla uyulmadığı görülmektedir.

2.2.1. Fırsat Eşitsizliği

Fırsat eşitsizliği kavramı sosyal yaşamda, iş yaşamında ve eğitim sürecinde dezavantajlı gruplara eşit haklar tanınmaması anlamına gelmektedir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 8. maddesi, “Fırsat ve imkân eşitliği” başlığında şu şekilde ifade edilmektedir: “Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Dezavantajlı gruplarında diğer toplumsal gruplar ile aynı fırsatlara eşit bir şekilde sahip olması gerekmektedir.

2.2.2. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği

Cinsiyet eşitsizliği, bireylerin cinsiyetlerinden dolayı yaşadıkları eşitsiz davranış, tutum ve algıları tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Bunun temelinde kadın ve erkeğin rollerindeki farklılıklar yatmaktadır. Cinsiyet sistemleri genellikle oldukça parçalı ve hiyerarşik yapılara sahiptir. Cinsiyet ikili sistemi, günlük yaşamın çeşitli yönlerinde ortaya çıkan eşitsizlikleri yansıtıyor olabilir. Erkekler ve kadınlar arasındaki eşitsizlik, deneyimsel veya sosyal olarak tanınan ayrıcalıklardan kaynaklanmaktadır (Vikipedi, 2005). Toplumsal yaşamda eğitim, sağlık, sosyal hayat, iş konularında kadınların cinsiyet eşitsizliğine maruz bırakıldığı görülmektedir. Dünyaya gelen çocuklara biçilen roller öncelikle oyunlar ve oyuncaklar ile kendini göstermektedir. Kız çocukları utangaç, nazik olma yolunda yetiştirilirken erkek çocukları mücadeleci ve dışa dönük olarak yetiştirilmektedir.

2.2.3. Sosyal Dışlanma

Sosyal dışlanma ve sosyal yabancılaşma, toplumdaki bir engelliliği veya kişinin toplumdan dışlandığı bir durumu tanımlayan terimlerdir. Sosyal dışlanma, bazı bireylerin veya grupların normalde üyelerine sunulan barınma, istihdam, sağlık, sivil haklar, demokratik süreçlere katılım ve sosyal haklar gibi çeşitli haklara, fırsatlara ve kaynaklara erişime sahip olması anlamına gelir. Adil yargılama, erişimin sistematik olarak engellenmesidir. Bunlar toplum ile toplum içindeki çeşitli gruplar arasındaki ilişkiyi oluşturur ve topluma sosyal entegrasyon için temel öneme sahiptir. Bu bir önleme sürecidir (Vikipedi, 2016). Sosyal dışlanma bambaşka bir tanım, farklı yorumlara, farklı anlamlara imkan veren bir kavramdır. Dolayısıyla sosyal dışlanmanın birçok sebebi bulunmaktadır. Ancak birbirlerinden etkilenirler. Aslında çoğu zaman iç içedirler. Bunun ana nedenleri işgücü pazarının özellikleri, sosyal korumanın yeterliliğinin daralması, kazanç dağılımındaki eşitsizlik ve fakirlik, çoğalan eşitsizlik, göç verileri vb. 'dir. Bu nedenlerin her biri başkalarına neden olabilir (Şahin, 2009).

2.3. Dezavantajlı Gruplar ve Özellikleri

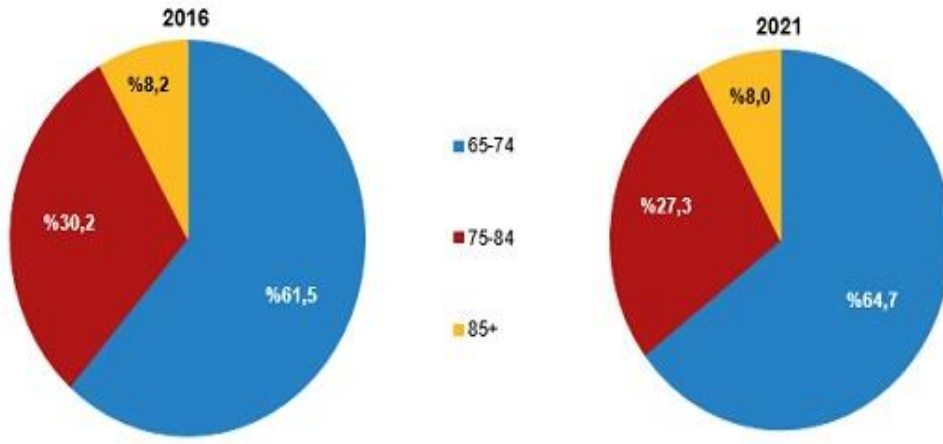
2.3.1. Yaşlılar

Yaşlanma ve yaşlılık karmaşık olgulardır. Biyolojik açıdan bakıldığında yaşlanma, moleküler ve hücresele seviyedeki bileşmelerde bir dizi hasarın birikmesidir. Bu hasar bireyin performansında düşüşe yol açmakta, bu da yıllar geçtikçe fizyolojik performansın düşmesine ve çeşitli hastalıklara yakalanma riskinin çoğalmasına yol açmaktadır (Bilir, 2020). Yaşlanmanın en büyük etkileri gelir kaybı ve sağlık olarak ortaya çıkmaktadır. Yaş almış kişiler genellikle sağlık sebeplerinden dolayı çalışma hayatını bırakmış ve gelir kaybına uğramıştır. Ayrıca bakıma muhtaç olan ileri yaş grubundaki bireylerde dezavantajlı gruplar içerisindedir.

Dünya Sağlık Örgütü yaşlanmayı zaman dizini olarak incelemiş ve üç periyotta sınıflamıştır:

- 65 - 74 yaş için genç yaşlılık,
- 75 - 84 yaş için yaşlılık,
- 85 yaş ve üstü ileri yaşlılık olarak ifade edilmektedir.

Tüik verilerine göre yaşlı nüfus 8 milyon 245 bin 124 kişi oldu. Yaşlı nüfus olarak tanınan 65 ve daha yüksek yaşta nüfus, 2016 yılında 6 milyon 651 bin 503 kişi görüntülenirken son beş yılda %24,0 artarak 2021 yılında 8 milyon 245 bin 124 kişi oldu. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2016 yılında %8,3 iken, 2021 yılında %9,7'ye çıkmıştır. Yaşlı nüfusun 2021 yılında %44,3'ünü erkek nüfus, %55,7'sini kadın nüfus oluşturmuştur.

Şekil 2.1 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi **Kaynak:** TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, 2016, 2021 *Grafikteki rakamlar, yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

2.3.2. Azınlıklar

Sosyolojik terminolojide azınlık veya azınlık, bir devlet içerisinde sayısal olarak daha küçük, daha az baskın ve çoğunluktan farklı özelliklere sahip olan grup olarak tanımlanmaktadır (Vikipedi, 2018). UNICEF'e (2018a) göre ülkemizdeki dezavantajlı gruplar şunlardır: Engelli çocuklar, gelişmekte olan bölge ve kırsal bölgelerdeki çocuklar ve gençler, fakir şehir ve mahallelerdeki çocuklar ve gençler, Romanlar, çatışma ortamlarında yaşayan çocuklar ve gençler, ana dili Türkçe olmayan çocuklar, uluslararası göçmenler ve diğer tüm kişiler dezavantajlı gruplar olarak görülmektedir. Azınlıkların içinde LGBT'lerinde girdiği görülmektedir.

2.3.3. Engelliler

5378 Sayılı Engelliler Kanunu: Doğum esnasında yada sonradan edinilen nedenlerle çeşitli derecelerde bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yeteneklerini kaybetmiş, ihtiyaçları nedeniyle sosyal hayata uyum sağlayamayan kişiler. Koruma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetleriyle günlük ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk çekiyorlar. Yardıma ihtiyaç duyan kişi "engelli kişi" olarak tanımlanır. Dünya Sağlık Örgütü Engellilik Tanımı: Engellilik kavramı Dünya Sağlık Örgütü Birleşmiş Milletler ve ILO tarafından çeşitli açılardan ele alınmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü, engellilik kavramını sağlık hususlarına vurgu yaparak hastalığın etkisine dayalı olarak tanımlamakta ve sınıflandırmaktadır. Engel gruplarının farklı ihtiyaçları ve beklentileri olduğu göz önüne alındığı zaman tüm engel gruplarının ayrı ayrı ele alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Engelli bireylerin sosyal hayatın içerisinde yer almasına, çalışmasına engel olan kentleşme sebebi ile devamlı evde kalma zorunluluğu hisseden engelli bireylerin yaşam kaliteleri de düşmektedir. Engelli insanların çoğuna görünmezlermiş gibi davranılmaktadır. İnsanların birden fazla engelli olabileceği unutulmaktadır.

2.3.4. Eski Hükümlüler

Sosyal açıdan dezavantajlı gruplara mensup eski mahkumlar için ise ıslah süreci onları bir süreliğine sosyal ve iş hayatından uzaklaştırmaktadır. Cezasını çekmiş olmasına rağmen sabıka kaydı, hapis hane sonrası yaşamı birçok yönden olumsuz etkileyebilir. Bu durum bireylerin iş bulmasını zorlaştırarak sosyal uyumunu olumsuz yönde etkileyebileceği gibi, ülke ekonomisi açısından hareketsiz grupların oluşmasına da yol açabilmektedir (Gençtürk & Korkmaz, 2019). Eski hükümlülerin dezavantajlı gruplar içerisinde yer almalarının toplumsal, sosyal, ekonomik birçok sebebi bulunmaktadır. Eski hükümlülerin yeniden toplum içerisinde kendine yer edinebilmelerinin psikolojik açıdan da zor olduğu tartışmalıdır. Nitekim eski hükümlülerin yeniden suç işlemeye meyilli olduklarına yönelik bir toplumsal önyargı bulunmaktadır. Oysaki gerek infaz aşamasında gerek ise infazdan sonra hükümlünün topluma karışabilmesi ve yeniden suç işlemesinin önlenmesi amacıyla birden çok çalışma yapıldığı gibi; infazını tamamlamış olan hükümlünün de suçtan kurtulduğu ve sosyal hayata adapte olmaya hazır olduğu varsayılmaktadır (Namal, v.d, 2021).

2.3.5. Çocuklar

UNICEF'in yayınladığı rapora göre, günümüz eğilimleri devam ettirilmediği ve dünyanın en dezavantajlı durumdaki çocukların durumuna daha fazla odaklanılmadığı takdirde, 69 milyon çocuk çoğu önlenebilir hastalıklardan ölecek, 167 milyon çocuk fakirlik içinde yaşayacak ve 750 milyon kadın genç yaşta evlenecek (Unicef, 2016). Dezavantajlı çocuk gruplarının içinde, mülteci çocuklar, engelli çocuklar, parçalanmış aile çocukları, çocuk işçiler, çocuk ihmali ve istismarına uğrayan çocuklar ele alınabilir (Bayır, 2019). Çocuklar ve gençler yaşadıkları toplumların umutları, özlemleri ve gelecekleridir. Toplumun gelecek politikalarının, gelecek planlarının, programlarının vb. belirlenmesinde çocuk ve genç nüfus, aşağıdaki gibi tutumların belirlenmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır: Çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimleri ve güvenli bir toplumda büyümelerinin yanı sıra psikolojik ve sosyal gelişimlerinin de topluma uyumlu olması gerekmektedir. Bu anlamda siyasal iktidara büyük bir sorumluluk düşmektedir (Çeviker, vd., 2018).

2.3.6. Kadınlar

21. Yüzyılda olunmasına rağmen son yıllarda kadınlar sürekli arka plana bırakılmıştır ve üzerlerinde bir erkeğin hüküm sürme olayı olduğu görülmektedir. Bu yönde bir algı oluşturmak içinde oldukça fazla çaba gösterilmiştir. Erkeklerin birinci sınıf, kadınların ise ikinci sınıf vatandaş haline dönüştürülme eylemlerine günümüzde sıkça rastlamaktayız. TÜİK İstatistiklerine baktığımızda lisans mezunu olan 25 ve üstündeki yaşta olan nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2008 yılında %9,8 iken 2020 yılında %22,1 olmuştur. Bu oran cinsiyetler açısından araştırıldığında; 2008 yılında 25 ve üzeri yaşta olup en az lisans mezunu olan kadınların oranı %7,6, erkeklerin oranı %12,1 iken bu oran 2020 yılında kadınlarda %19,9, erkeklerde ise %24,4 olduğu görülmektedir.

Tablo 2.1 İşgücü Araştırması, 2020

	(%)		
	Toplam	Erkek	Kadın
Okuryazar olmayan nüfus oranı (25+ yaş)	3,8	1,0	6,5
Yükseköğül veya fakülteden mezun nüfus oranı (25+ yaş)	19,2	21,1	17,3
İstihdam oranı (15+ yaş)	42,8	59,8	26,3
İşgücüne katılma oranı (15+ yaş)	49,3	68,2	30,9
İşsizlik oranı (15+ yaş)	13,2	12,3	15,0

Kaynak: TÜİK, Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı, 2020 TÜİK, Hanehalkı İşgücü Araştırması, 2020

2.4. Kadınların Toplumdaki Yeri

Kadınlar Türk toplumunda saygın bir konuma sahiptir. Orta Asya'daki ilk Türk devletinde kadın ve erkek eşit haklara sahipti. Hanın yanı sıra hatun adı verilen eşleri de devlet yönetiminde söz sahibiydi. Kadınlar ata biner, ok atar, top oynar, güreş gibi zorlu sporlarla uğraşır, savaşlarda savaşır. Toplum tek eşlilik ilkesine bağlıydı ve ev, eşlerin ortak malı sayılıyordu. Onur ve iffete çok değer veriliyordu. Osmanlı İmparatorluğu döneminde kadın hakları geriledi. Kadınlar evlenme, boşanma, miras, eğitim gibi pek çok haktan mahrum kaldı. Ancak köylerde ve şehirlerde yaşayan kadınlar erkeklerle her konuda destek oluyorlardı. Kurtuluş Savaşı sırasında eşleri savaşa giden Türk kadınları çocukların ve evin bakımını üstlenirdi. O da silah ve mühimmatla savaşa katıldı. Bu eylemle Türk kadını Türk toplumundaki önemli yerini bir kez daha kanıtladı (Milli Eğitim Bakanlığı). Yasal eşitliğe rağmen nüfusun yarısını oluşturan kadınların çağdaş ve eşit bir statüye ulaşamamasının temel nedeni toplumdaki kadın algısıdır (Tuskan, 2012).

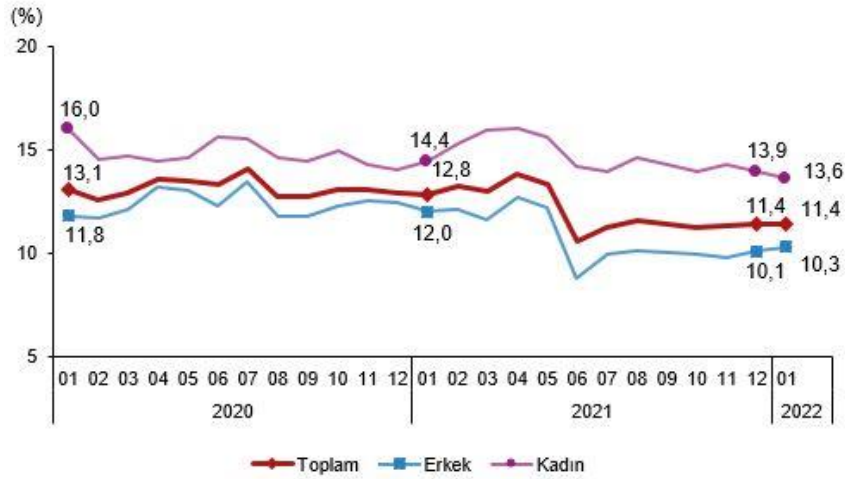
2.4.1. İş gücü piyasasında karşılaşılan sorunlar

Tarih boyunca kadınlar, kişisel gelir elde etmeye yönelik ekonomik faaliyetler dışında, toplumsal yaşamda en önemli yerin aile ve ev olduğuna ve kadınların doğal işbölümünün bir parçası olarak ev işlerini yapmak zorunda olduğuna inandılar ama öyle olmadı. Ancak toplumsal, siyasal ve ekonomik değişimler sürecinde kadınların sosyo-ekonomik kalkınmaya aktif katılımının işsizlik ve yoksulluk sorunlarının çözümünde önemli bir rol oynadığı ortaya çıkmıştır (Karabıyık, 2012). Evlilik ve doğum, bir kadının profesyonel yaşamında önemli bir rol oynamaktadır. Çocuk sayısı arttıkça çalışmak zorunda kalan anneler, annelerde

fiziksel ve zihinsel strese, iş veriminin düşmesine ve iş kazalarına neden olabiliyor. Evlilik ve doğum, çalışanların işten ayrılma nedenlerinin %70'ini, işverenlerin çalışanlarını işten çıkarması ise %20'sini oluşturmaktadır (Erkek vd., 2009).

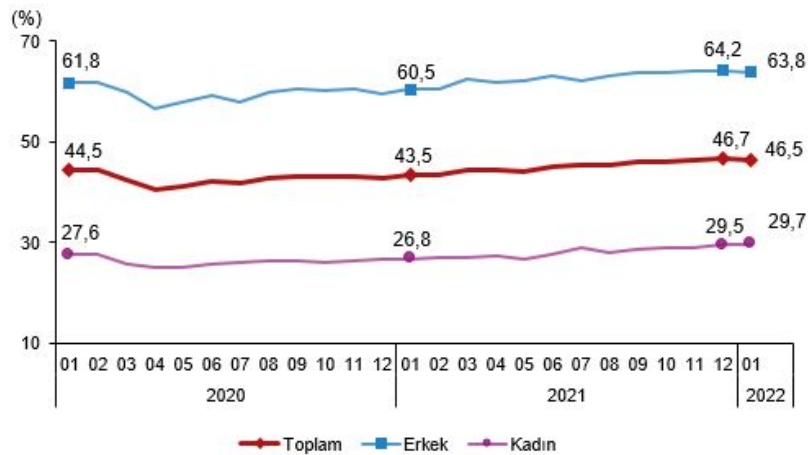
Kadınların iş gücü piyasasında en çok karşılaştıkları başlıca sorunlardan biri çalışma arkadaşları ya da amirleri tarafından, söyledikleri ve yaptıkları işler ciddiye alınmamaktadır. Bu da kadınların iş yerinden soğumasına ve performans düşüklüğü yaşamasına sebebiyet vermektedir. İş yerinde uğradıkları cinsel taciz, sözlü taciz ve mobbing çalışma arkadaşları ile olan iletişimlerine engel olmakta aynı zamanda psikolojik olarak içe kapanık ya da saldırgan tavırlar sergilemelerine neden olmaktadır. Kadınların seçtikleri mesleklerdeki “kadınlar her mesleği yapamaz” algısı iş hayatlarında karşılarına çıkan bir engel olmaktadır. Bazı iş yerlerinde terfi durumlarının olduğu dönemlerde genel olarak kadınların duygusal oldukları ve verilecek olan görevi başarı ile yapamayacakları düşünülme ve görevi erkek çalışanlarına vermektedir. Bazı iş yerlerinde ise kadınlardan hizmet beklentisi oluşur, görevi olmadığı halde temizlik, çay, kahve v.b hizmetleri de yapmaları beklenmektedir. Yetiştirilme tarzlarından dolayı birçok kadın iyi huylu, insanları memnun etmek ve itaat etme zorunluluğu olduğuna inanmaktadır. Kurumsal ya da özel bazı işyerleri çocuk yapmayı düşünen kadınlarla çalışmak istememektedir. Çocuklu kadınlar genellikle iş yerlerinde ikinci plana atılmakta ve aynı işi yaptıkları kişilerden daha az ücret almaktadırlar. Hem çalışma hayatının sorumlulukları hem de ev hayatının sorumlulukları kadınları psikolojik olarak etkilemekte ve bu durum evlilik birliğinin sonlandırılması ya da iş hayatının bırakılması şeklinde sonuçlanmaktadır. TÜİK verilerine göre; İstihdam edilen kişilerin sayısı 2022 yılı Ocak ayında bir önceki aya göre 43 bin kişi azalarak 29 milyon 910 bin kişi, istihdam oranı ise 0,2 puanlık azalış ile %46,5 oldu. Bu oran erkeklerde %63,8 iken kadınlarda %29,7 olarak gerçekleşti (TÜİK, 2022).

İşsizlik oranı, Ocak 2020-Ocak 2022

Şekil 2.2: İşgücü İstatistikleri, işsizlik oranları Ocak 2022 **Kaynak:** TÜİK İşgücü İstatistikleri, Ocak 2022

İstihdam oranı, Ocak 2020-Ocak 2022

Şekil 2.3: İşgücü İstatistikleri, istihdam oranları Ocak 2022 **Kaynak:** TÜİK İşgücü İstatistikleri, Ocak 2022

2.4.2. Eğitim alanında karşılaştıkları sorunlar

Kadınlara karşı ayrımcılık, sosyal ve kültürel stereotipler nedeniyle ailelerin ve toplumun kızlara erkeklere göre daha az fırsat sağladığı çocukluk döneminde başlıyor. Erkek çocuklar, hem genel sağlık bakımı hem de eğitim açısından ebeveynlerin çocuklarına gösterdiği ilgi açısından daha iyi durumdadır. Kadınların toplumun her düzeyinde erkeklerle aynı konumlarda bulunamayacağı doğrudur (Özaydınlık, 2014).

Kadınların eğitim alanında yaşadıkları zorluklar öncelikle aile başlar. Eğitimsiz ailelerde veya kırsal bölgelerde dünyaya gelen kız çocuklarını ya erken yaşta evlendirilmekte ya da sekizinci sınıftan sonra okula gönderilmeyerek ev işleri ya da çocuk işçi olarak çalıştırılmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliği tanınmayan kızlarımızdan eğitim hayatında uğradıkları taciz ve mobinglerden dolayı ya da evlilik birliği oluşturmak amacı ile eğitim hayatlarına son vermektedir. Geçmiş yıllarda toplumda sıkça duyulan kalıplaşmış “kız çocuğu okutulmaz, okursa kötü yola düşer” mantığı yüzünden de birçok kadın eğitim hayatlarına devam edememektedir. TÜİK verilerine göre Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı sonuçlarına göre; 2020 yılında, Türkiye’de 25 ve daha yukarı yaştaki okur yazar olmayan nüfus oranı %3,8 olup bu oran kadınlarda %6,5, erkeklerde ise %1,0’dır. Yükseköğretim veya fakülteden mezun nüfus oranı ise %19,2 olup bu oran kadınlarda %17,3 erkeklerde ise %21,1 olduğu görülmektedir.

3. YÖNTEM

Bu araştırma nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılacaktır. Bu yöntemi kullanmasının nedeni, katılımcıların deneyimlerini sistemli olarak keşfetmemize ve algılarını belirlememize olanak sağlamasıdır. Nitel yöntemler kullanılarak tasarlanan araştırma, ele alınan konunun derinlemesine anlaşılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan araştırmacı, muhatapın subjektif bakış açısına önem vererek, ek sorular sorarak gerçekliği araştırmanın bir kaşif gibi hareket eder. Nitel araştırmalarda determinist bir yaklaşım tercih edilmez ve olaylar arasında nedensel ilişkiler kurulmaz. Vurgu sayısal veriler ve istatistiklerden ziyade sözel ve nitel analiz üzerinedir (Karataş, 2017).

3.1. Araştırmanın evren ve örnekleme

Evren soyut bir kavramdır. Tanımlanması kolay ama ulaşılması zor, hatta çoğu zaman imkansız olan bir bütündür. Çalışan evren erişilebilir evrendir. Bu bakımdan spesifikdir. Araştırma evreni, araştırmacıların doğrudan gözlem yoluyla veya seçilmiş bir örneklem grubunun gözlemlerini kullanarak görüşlerini ifade edebildikleri bir evrendir. Örneklem, belirli bir evrenden belirli kurallara göre seçilen küçük bir kümedir ve seçilen evrenin temsilcisi olarak kabul edilir. Araştırma genellikle bir örnek üzerinde yapılır ve elde edilen sonuçlar, örneğin türetildiği popülasyona uygulanır (Karasar, 2016). Bu araştırmanın evrenini dezavantajlı kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Gazıemir Halk Eğitimi Merkezinde eğitim alan dezavantajlı kadınlar oluşturmaktadır.

3.2. Araştırmanın Veri Toplama Aracı

Bu araştırmamızda, yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi data toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında soru formu ve demografik bilgi formu kullanılacaktır. Önceden hazırlanmış olan sorular katılımcılara sorularak, vermiş oldukları yanıtların birbirileri ile olan benzerlikleri ve farklılıkları karşılaştırılacaktır. Soru formu yapılan araştırmanın sorunu ile ilgili tüm öğrenilmek istenen bilgileri, farklı insanlardan benzer görüşler almak amacı ile hazırlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Aracı

İzmir ili Gazıemir ilçesinde faaliyet göstermekte olan Gazıemir Halk Eğitimi Merkezi kursiyerlerinden toplam 12 kişiyle (katılımcı= K) görüşülmüştür. Araştırmanın değişkenleri hakkında veri toplamak amacı ile “Demografik bilgi formu” (Ek-1) kullanılmıştır. Bu form ile dezavantajlı kadınların, demografik özellikleri hakkında datalar elde edilmiştir. Bu bilgiler Tablo 2.2. de verilmektedir. Dezavantajlı kadınların eğitim ve sosyal uyuma özgü düşüncelerini ve önerilerini belirlemek amacı ile ilgili literatürler gözden geçirilerek hazırlanan “Soru Formu” (Ek-2) kullanılmış ve aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

4. BULGULAR VE YORUM

Katılımcıların demografik bilgileri analiz edildiğinde; katılan 12 kişinin bilgileri Tablo 2.2.’de gösterilmiştir.

Tablo 2.2. Katılımcıların Demografik Özellikleri (K=12)

Özellikler	(K) Katılımcı sayısı
Cinsiyet	Kadın 12
Eğitim Durumu	İlk Öğretim 8
	Lise 4
	Lisans 0
	Lisans Üstü 0
Medeni Durum	Bekar 1
	Evli 9
	Boşanmış 2
Gelir Düzeyi	Düşük 6
	Orta 6
	Yüksek 0
Yaş	20-30 5
	31-40 5
	41-50 2

4.1. Dezavantajlı Kadınların Eğitimlerine Devam Edememe Sebepleri İle İlgili Katılımcı Görüşleri

Katılımcılara sorulan eğitimlerine neden devam edemedikleri ile ilgili soruda. Dezavantajlı kadınların eğitime devam edememe nedenleri incelenmeye çalışılmıştır. Katılımcıların bu soru ile ilgili görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

K1 : “Babam okutmak istedi ama ben okumak istemedim kuaför olmak istedim”

K2 : “Ailem okutmadı, bende istemedim”

K3 : “Annem vefat ettikten sonra babam okutmadı, maddi durumu yoktu. Annem olsaydı okuturdu”

K4 : “Ailemin maddi durumu olmadığı için okula gidemedim. Köyde okul yoktu.”

K5 : “Babam vefat edince, beni evlendirmek için 14 yaşında okuldan aldılar. Babam yaşasaydı okula giderdim”

K6: “Köyde yaşıyorduk okulda ilçedeydi, servis için maddi durumumuz yoktu o yüzden okula gidemedim”

K7 : ”İlkokuldan sonra ailem okula göndermedi 14 yaşına gelince evlendirdiler”

K8 : “Köy yerinde okul yoktu o yüzden okuyamadım”

K9 : “Annem öldüğünde lise son sınıftaydım. Ev işlerini birinin yapması lazımdı o yüzden eğitimim yarım kaldı. Annem ölmeseydi üniversiteye giderdim”

K10: “Tesettürlü olduğum için liseye almadılar ailemde tesettürü çıkarmama izin vermediği için okula gidemedim”

K11: “Köyde yaşıyorduk ailemin maddi durumu yoktu okula göndermediler”

K12: ” Babam okumamı istemiyordu hem çalışıp hem okuyamam diye babam lise 1’de okuldan aldı”

Katılımcıların bir kısmının yaşadıkları kırsal kesimde okul bulunmaması ve maddi durum yetersizliğinden, bir kısmının ise ebeveynlerden birinin kaybı nedeni ile eğitim hayatlarının noktalandığı belirtmişlerdir. Ebeveynlerinden biri vefat etmiş olan katılımcılar ebeveynleri yaşasaydı eğitim hayatlarının bitmeyeceğini belirttiler.

4.2. Dezavantajlı Kadınların Evliliklerinde Ne Gibi Sorunlar Yaşadıkları İle İlgili Katılımcı Görüşleri

Katılımcılara sorulan evliliklerinde ne gibi sorunlar yaşadıkları ile ilgili soruda. Dezavantajlı kadınların evliliklerindeki sorunları anlamak için çalışma yapılmıştır.. Katılımcıların bu soru ile ilgili görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

K1 : “Evliliğimdeki en büyük sorunum eşimin alkol alması, kıskançlık ve psikolojik şiddet uygulaması”

K2 : “ Görücü usulü evlendirildim, ihanet, psikolojik ve fiziksel şiddet vardı”

K3 : “ 19 yaşında görücü usulü evlendirildim, kayınvalide ve görümce den kaynaklı kavgalarımız vardı, erkek sevmediği kadına şiddet uyguluyor”

K4 : “ 21 yaşında görücü usulü ile evlendim, eşim maddi sıkıntılar yüzünden fiziksel şiddete başvururdu”

K5 : “Babam ölünce annem beni 14 yaşında bir akrabamıza verdi nikah için reşit olmamı bekliyorduk ama ben akrabam ile evlenmek istemediğim için 17 yaşında ilk eşime kaçtım, Evliliğimiz boyunca işkence, ihanet, şiddet gördüm. Sonunda kurtuldum boşandım o arada şimdiki eşimle tanıştım tutunacak dal olarak gördüm ama oda madde kullanıyordu, alkolü var hamileyken bile dayak yedim”

K6 : “ 19 yaşında kendi istediğim kişi ile evlendim evliliğimizdeki sorun alkol alması ve şiddet”

K7 : “ 14 yaşında akraba evliliği yaptım, en büyük sorun akraba evliliği yapmış olmak nefes alamıyorsunuz ve kendi başınıza karar veremiyorsunuz”

K8 : “ Köyde aşırı baskıdan görücü usulü evlendirildim. Maddi konular yüzünden çok dayak yedim”

K9 : “ Abi baskısı yüzünden kaçarak evlendim. Sorumsuz, alkolü var buda şiddete yol açıyor”

K10: “Görücü usulü tanıştırdık 4-5 ay konuşup öyle evlendim. Eşim madde bağımlısı psikolojik ve fiziksel şiddet uyguluyor”

K11: “ Bekarım”

K12: “ İsteyerek evlendim. Eşimin alkol sorunu ve başına buyruk hareketleri var”

Katılımcılar evliliklerinde yaşadıkları sorunların başında maddi sorunlar, alkol ve madde kullanımının olduğunu belirtmişlerdir.

4.3. Dezavantajlı Kadınların Psikolojik, Fiziksel, Sözlü Veya Cinsel Şiddete Uğramaları İle İlgili Katılımcı Görüşleri

Katılımcılara sorulan şiddete uğradılar mı ile ilgili soruda. Dezavantajlı kadınların nasıl bir şiddet mağduru oldukları ve ne hissettikleri üzerine çalışma yapılmıştır.. Katılımcıların bu soru ile ilgili görüşlerine aşağıda yer verilmiştir

K1: “ En çok Psikolojik şiddete maruz kaldım. Daha sinirli ve agresif oldum, ve eşimden soğudum ama ayrılamam çocuğum var aman dursun başımızda olsun”

K2: “ İhanet, Psikolojik baskı ama en çokta fiziksel şiddet, eşime hiç karşılık veremedim tepki gösteremedim, sustum, hiç yardım istemedim, kimseye diyemedim. Sonunda ayrıldım ama yıllardır yaşadıklarımı atlatmak zor oldu hala zaman zaman aklıma gelir”

K3: “ Kukla gibi olduğum bir evlilik oldu kayınvalidem ve görümcemden çok fazla sözlü şiddet gördüm, eşimde arada onlara uyardı işte”

K4: “ Fiziksel şiddet gördüm, o an dondum kaldım öyle öleceğimi sandım kötü hissettim”

K5: “ Fiziksel şiddet işkence boyutundaydı, tüm vücudumda izlerini taşıyorum. Psikolojik şiddette gördüm, tehdit ediliyorum, karanlık odaya kapatıldım, hamileyken dayak yedim o kadar çok şey var ki”

K6 : “Alkol aldığı zamanlar fiziksel şiddet uygular. Geçer diye düşünüp bekliyorum”

K7 : “ Psikolojik şiddet görüyorum nede olsa akraba evliliği”

K8 : “ Maddiyat yüzünden şiddet gördüm, en kötüsü çocuklarımın gözünün önünde olması fiziken canım yandı mı bilmiyorum o an, ama çocuklarımın gözlerindeki korku canımı daha çok yaktı, onlar için şimdilik susuyorum. Eğitim almaya giderken eşim hala sözlü şiddet uyguluyor”

K9 : “ Ailesi ile ilgili konular yüzünden fiziksel şiddet uyguluyor, ailesine toz kondurmuyor”

K10: “ Eşim madde bağımlısı psikolojik ve fiziksel şiddet uyguluyor, ayrılamam çocuklarım var”

K11: “ Ailemden psikolojik baskı görüyorum”

K12: “Fiziksel şiddetin yanı sıra cinsel şiddete de uğradım. İsteddiği olmayınca şiddete başvuruyordu”

Katılımcılar en fazla fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Yaşadıkları korku, nefret v.b duygulara rağmen çocukları için eşlerinden ayrılmadıklarını belirtmişlerdir.

4.4. Dezavantajlı Kadınların Eğitim Hayatları Devam Edebilseydiniz Yaşamınız Nasıl olurdu Sorusu İle İlgili Katılımcı Görüşleri

Katılımcılara sorulan eğitim hayatlarına devam etseydiler yaşamları nasıl olurdu ile ilgili soruda. Dezavantajlı kadınların hayallerindeki mesleği ve eğitim için düşündükleri üzerine çalışma yapılmıştır. Katılımcıların bu soru ile ilgili görüşlerine aşağıda yer verilmiştir

K1: “ Ben hep kuaför olmak istedim, eskiye dönsem kuaför öğretmeni olmak isterdim”

K2: “ Çok farklı olurdu, ama şimdi üniversite sınavlarına hazırlanıyorum”

K3: “ 19 yaşında evlenmeyeceğim kesin, çalışmazdım”

K4: “ Eğer okuyabilseydim ya öğretmen ya da eczacı olurum ve erkenden evlenmezdim dışardan okuyorum”

K5: “ Çok okumak istedim, ayaklarımın üzerinde durup kimseye bağımlı olmazdım ve bütün bunları yaşamazdım, açık öğretimde okuyorum”

K6: “ Hiç düşünmedim”

K7: “ Ben doktor olmayı çok isterdim, insanlara yardım etmek güzel olurdu açıktan liseyi bitireceğim”

K8: “ Ben adımlı bile yazarken heyecanlanıyorum okuyamazdım ki”

K9: “ Üniversiteye kesin giderdim, bambaşka bir yerde olabilirdim.”

K10: ”Okula gidebilseydim hemşire olmak isterdim ve kesinlikle 21 yaşında evlenmezdim, dışardan lise okuyorum”

K11: “ Öğretmen olmak istiyorum, Üniversite okumak istiyorum”

K12: “ Çocuk kitabı yazarı olmak isterdim üniversite sınavlarına başvurduğum ama korkuyorum”

Katılımcılar eğitim hayatlarına zamanında devam edemedikleri ve hayallerindeki mesleği yapamadıklarını belirtmiş ve eğitimlerine devam ettiklerini söylemişlerdir.

4.5. Dezavantajlı Kadınların Halk Eğitim size katkıları neler oldu Sorusu İle İlgili Katılımcı Görüşleri

K1: “ Henüz bir şey anlamadım”

K2: “ Ayaklarımın üzerinde durabilmem için çok güzel bir fırsat”

K3: “ Halk Eğitimi merkezine geldiğimden beri daha sakinim, eskisi gibi takıntılarım yok ve bir düzenim oldu”

K4: “ Halk Eğitimi merkezi sosyalleşmemi ve arkadaş edinmemi sağladı”

K5: “ Kendimi Halk Eğitim merkezinde daha güçlü hissettim, daha dik duruyorum artık ve şiddete uğramıyorum”

K6: “ Sadece sosyalleştirdi”

K7: “ Halk Eğitimi Merkezinde daha mutluyum, daha canlıyım, içim ölmüş meğer”

K8: “ İyi şeyler öğreniyorum, hocamızda çok iyi daha sosyalim”

K9: “ Güzel arkadaşlıklar, sosyal bir ortam ve meslek öğreniyoruz”

K10: “Sosyalleşmemi sağladı”

K11: “Güzel arkadaşlar edindim”

K12: “Halk Eğitimi Merkezi bilgili insanlarla tanışmama vesile oldu. Çok iyi öğretmenler tanıdım ve hala iyi insanların var olduğunu öğrendim”

Katılımcılar Halk Eğitimi Merkezine geldiklerinden berri daha mutlu olduklarını ve sosyalleşmelerine faydalı olduğunu belirtmişlerdir.

5. SONUÇ

Katılımcılara sorulan beş nitel araştırma sorusu ile Dezavantajlı kadınların “Eğitimlerine neden devam edemedikleri”, “Evliliklerinde ne gibi sorunlar yaşadıkları”, “Şiddet Mağduru olup olmadıkları”, “Eğitim hayatlarına devam edebilsediler yaşamlarının nasıl olabileceği” ve “Halk Eğitimi Merkezinin onlara neler kattığını” bildirmeleri istenmiş ve alınan görüşler değerlendirilmiştir. Kadınların aile içindeki konumlarının eş ve anne olduğu görülmektedir. Kadınların aile içinde cinsellik, eğiticilik, açıcılık, bakıcılık, temizlik yapmak gibi birçok sorumluluk aldığı gözlemlenmiştir. Namus kavramı da kadına bahsedilmiştir.

Toplumumuzda evli kadınlar boşanmış ve cinsel istismara uğramış kadınlardan daha çok saygınlık görmektedir. Boşanmış veya cinsel istismara uğramış kadınlara toplumda farklı gözle bakılmaktadır.

Kadın bedeni metalaştırılmış ve erkeklerin kontrolü altındadır gibi bir algı oluşturulmuştur. Birçok iş yeri yine kadın bedenini ön plana alarak ürünlerinin çekiciliğini arttırma çabasına girişmektedirler. Toplumda kadın ve erkeklerin belirli konumları vardır. Kadınların giremediği birçok sosyal paylaşım alanı mevcuttur. Günümüzde halen kadınların giyimlerinden, konuşma tarzlarına, eğitimlerinden, çalışma hayatlarına, kiminle evleneceğinden ve kaç çocuk doğurması gerektiğine kadar hayatlarına müdahaleler görülmektedir. Aile içinde veya toplum yaşamında uğradığı fiziksel ve psikolojik şiddet, cinsel saldırı, sözlü taciz ve hakaretler karşısında kadınlar genellikle sessiz kalmayı tercih etmiştir. Sessiz kalmalarının sebepleri arasında meslek sahibi olamamaları, korku, baskı, reddedilme, dışlanma, hor görülme gibi düşüncelerin olduğu görülmektedir. Toplumun bir arada yaşayabilmesi için yazılı kurallar mevcut olmasına rağmen birde kadın ve erkeklerin toplum içindeki rollerini belirtmek için yazılı olmayan kurallar mevcut olduğu görülmektedir. Bu yazılı olmayan kurallara atasözleri, eskilerin deyişi ve dinsel anlatımlar olarak görülmektedir. Bu yazılı olmayan kurallarda erkek yüceltilirken kadın ikinci plana atılmaktadır buda kadının özgürlüğünü kısıtlamasına ve erkek egemenliğinin baskın olmasına neden olmaktadır.

Yapılan araştırmada kadınların kendi hemcinsleri tarafından da psikolojik ve sözlü şiddete uğradıkları görülmektedir. Maddi yetersizlikler veya ebeveynlerden birinin eksikliği kız çocuklarının eğitimlerini yarım bırakmalarına neden olmaktadır. Birçok kadın eşinden şiddet görmesine rağmen çevrenin ne diyeceğini hakkında nasıl dedikoduların yapılacağını konusunda tahmin yürüttükleri için çirkin yakıştırmalara maruz kalmamak adına eşlerinden ayrılamamaktadır. Mahalle baskısı dediğimiz olayın erkeklerden çok kadınlar tarafından yapıldığı görülmektedir. Sonuç olarak; Öncelikle annelerin erkek çocukları ile kız çocukları arasında ayırım yapmaması ve erkek çocuğuna öncelik verecek davranışlarda bulunmaması gerekmektedir, sonrasında da erkeklerin kadına yaklaşım konusunda eğitim alması gerekmektedir. Toplumun özellikle yeterli eğitim almamış bölgelerindeki kişilerin uyguladığı mahalle baskısını yok edebilmek için eğitimler düzenlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Bayır, Ö. G. (2019). Dezavantajlı Gruptaki Çocuklarla Eğitim Süreci: Sınıf Öğretmeni Adaylarının Görüşleri. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (Özel sayı), 1-14. <https://doi.org/10.17494/ogusbd.548528>
- Bilir, N. (2020). Yaşlılık Tanımı, Yaşlılık Kavramı, Epidemiyolojik Özellikler. Arzu Ertürk, Ayşe Bahadır, Filiz Koşar , *Yaşlılık ve Solunum Hastalıkları* içinde (13-33). TÜSAD.
- Çeviker, A., Mumcu, H., Şekeroğlu, M., & Bayrak, M. (2018). Unicef'e göre Türkiye'de dezavantajlı kabul edilen grupların sportif etkinliklerle sosyal uyumun sağlanması. *Süriye Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 221-238.
- Erkek, S. & Karagöz, H. (2009). *Kadının İş Hayatındaki yeri ve karşılaştığı sorunlar*. Konya Ticaret Odası.
- Gençtürk, Z., & Korkmaz, A. (2019). Eski hükümlü bireylerin işgücü piyasasına ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 369-384.
- Göregenli, M. (2012). Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık. Çayır, K., & Ceyhan, M. A. (Ed.), *Ayrımcılık: çok boyutlu yaklaşımlar* içinde (ss. 17-28). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Karabıyık, İ. (2012). Türkiye'de çalışma hayatında kadın istihdamı. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 32(1), 231-260.
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Kavramlar, İlkeler, Teknik*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: Nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-86.
- Namal, M., Berke, M., & Çetinay, H. (2021). Eski Hükümlü İstihdamında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Journal of Yasar University*, 16(63), 1338-1354. <https://doi.org/10.19168/jyasar.916740>
- Özaydınlık, K. (2014). Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye'de Kadın ve Eğitim. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (33), 93-112. <https://doi.org/10.21560/spcd.03093>

- Şahin, T. (2009). *Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi*. (1. baskı). T.C. Başbakanlık Sosyal yardımlaşma ve Dayanışma Müdürlüğü.
- Tuskan, A. A. (2012). Toplumsal cinsiyet toplumda kadına biçilen roller ve çözümleri. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 445-449.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2016,2021). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2020a). *Hanehalkı İşgücü Araştırması*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Labour-Force-Statistics-2020-37484>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2020b). *Ulusal Eğitim İstatistikleri Veri Tabanı*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=National-Education-Statistics-2022-49756>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2022). *İşgücü İstatistikleri*, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Ocak-2022-45644>
- Uluslararası Af Örgütü (UAÖ). (2021). *Ayrımcılık*. <https://www.amnesty.org.tr/icerik/ayrimcilik>.
- Unicef. (2016). *Dünya Çocuklarının Durumu raporu*. Unicef Türkiye Milli Komitesi: <https://www.unicefturk.org/yazi/unicef-dunyanin-en-dezavantajli-cocuklarini-yoksulluk-egitimsizlik-ve-erken-olumler-bekliyor>
- Vikipedi (2005). *Cinsiyet Ayrımcılığı*. https://tr.wikipedia.org/wiki/Cinsiyet_ēşitsizliđi
- Vikipedi (2016). *Sosyal Dışlanma*. https://tr.wikipedia.org/wiki/Sosyal_dışlanma
- Vikipedi (2018). *Azınlıklar*. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Azınlık>
- Vikipedi (2020). *Pozitif Ayrımcılık*. https://tr.wikipedia.org/wiki/Pozitif_ayrimcilik